

Για την αποκατάσταση του σοσιαλισμού ως όραμα κοινωνικής χειραφέτησης: Ο Κρατικός καπιταλισμός στην ΕΣΣΔ. (Ι)

Του Αλέξη Λιοσάτου

Για την επαναστατική Αριστερά η συζήτηση για την ιστορία αποτελεί ταυτόχρονα συζήτηση και για το όραμα, πηγή έμπνευσης και οδηγό για δράση για την αλλαγή της κοινωνίας.

Σήμερα ζούμε στον απόηχο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 2008 και πριν από το επόμενο επεισόδιό της, που πιθανά να σκάσει πιο σύντομα απ' όσο υπολογίζουμε. Αυτά τα χρόνια γνωρίσαμε τον πόλεμο των καπιταλιστών ενάντια στα εργατικά και κοινωνικά δικαιώματα σε Ανατολή και Δύση, ακόμα και στην Ευρώπη με το «πολυδιαφημισμένο» κοινωνικό της κράτος. Τις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και το ενδεχόμενο χρεοκοπιών αναπτυγμένων χωρών στον πυρήνα του δυτικού καπιταλισμού, όπως η Ελλάδα. Την όξυνση των ρατσιστικών επιθέσεων των κυβερνήσεων αλλά και την άνοδο της διεθνούς Ακροδεξιάς και νεοναζί ως συστημική επιλογή. Οι ενδοϊμπεριαλιστικές συγκρούσεις (που καθορίζονται με βασικό άξονα τη σύγκρουση ΗΠΑ-ΕΕ έναντι Κίνας-Ρωσίας) κι οι στρατιωτικοί ανταγωνισμοί κλιμακώνονται κι οι καπιταλιστές προβληματίζονται για τη δοσολογία νεοφιλελευθερισμού, εθνικισμού και «εθνικού προστατευτισμού» που πρέπει να ακολουθήσουν, καθώς κανένα μείγμα ως τώρα δεν φαίνεται ικανό να βγάλει τον διεθνή καπιταλισμό από το τέλμα.

Στη Λ.Αμερική πριν την κρίση του 2008 είδαμε μεγάλα κινήματα κι εξεγέρσεις που οδήγησαν στην άνοδο «αριστερών κυβερνήσεων». Τα εγχειρήματα αυτά του αριστερού κυβερνητισμού απέτυχαν

προσαρμοζόμενα στην λειτουργία του καπιταλισμού και του αστικού κράτους. Η Λ.Αμερική ωστόσο παραμένει στο επίκεντρο της προσοχής, τόσο για τις απόπειρες να πάρουν η ντόπια αντίδραση και οι ΗΠΑ τη ρεβάνς, όσο και για την ελπίδα για νέες ριζοσπαστικές ανατροπές.

Μετά την κρίση είδαμε μαζικά εργατικά κινήματα, εξεγέρσεις κι επαναστάσεις, σε Ευρώπη και Μέση Ανατολή-Β.Αφρική. Ακόμα και σήμερα, παρά το γεγονός ότι το κίνημα αντίστασης και η Αριστερά βρίσκονται σε υποχώρηση, μπορούμε να σημειώσουμε τη λαϊκή εξέγερση στο Σουδάν και την Αλγερία, τις διαδηλώσεις εκατομμυρίων στο Χονγκ Κονγκ, το ανθεκτικό κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων στη Γαλλία, μια νέα αριστερή ριζοσπαστικοποίηση στις ΗΠΑ κλπ. Είναι δεδομένο ότι η πλειοψηφία του πλανήτη, των δισεκατομμυρίων πια εργατών, φτωχών, ανέργων, πεινασμένων θέλει έναν άλλο, καλύτερο κόσμο, χωρίς την αδικία και τη βαρβαρότητα αυτού του συστήματος. Εκατομμύρια αγωνιστ(ρι)ές μπαίνουν σε κίνηση, απεργούν, διαδηλώνουν, συγκρούονται, δίνουν τη ζωή τους, για να αλλάξουν τον κόσμο. Παρά τις απανωτές διαψεύσεις και ματαιώσεις, παρά τις αλλεπάλληλες στρατηγικές αποτυχίες, ήττες και «προδοσίες» του ρεφορμισμού από το σύστημα, η ταξική πάλη συνεχίζει να ξεπηδά και να δίνει ευκαιρίες ανασυγκρότησης της επαναστατικής Αριστεράς.

Αυτή η πάλη είναι σημαντικό να μπολιαστεί και πάλι με ένα νέο απελευθερωτικό όραμα για την ανθρωπότητα. Ο σοσιαλισμός σήμερα έχει πάψει πλέον να είναι μαζικό όραμα της εργατικής τάξης, ενώ οι ανένταχτοι αγωνιστές και αγωνίστριες δεν βρίσκουν ελκυστική την επαναστατική Αριστερά ούτε τα οράματά της. Υπάρχουν πολλές εξηγήσεις γι αυτό. Μια από τις αιτίες, βασική κατά τη γνώμη μου, αποτελεί το –σε μεγάλο βαθμό κοινό-χαρακτηριστικό που υπάρχει στη μεγάλη πλειοψηφία των οργανώσεων και των κομμάτων της Αριστεράς, διαφόρων τάσεων, πολιτικών, τακτικών, στρατηγικών κι ιδεολογικών αναφορών: οι δεσμοί που κρατάνε με την άλλοτε ΕΣΣΔ και τον «υπαρκτό σοσιαλισμό», θεωρώντας τα καθεστώτα του Στάλιν, του Τσαουσέσκου, του Μάο, του Τίτο, του Χότζα, του Πολ Ποτ, του

Κάστρο λιγότερο ή περισσότερο «σοσιαλιστικά».

Ακόμα και η πλειοψηφία των τροτσκιστικών οργανώσεων θεωρεί ακόμα εκείνα τα καθεστώτα κάποιου τύπου εκφυλισμένα εργατικά κράτη με προβλήματα μεν, αλλά σε κάθε περίπτωση ανώτερα από τη Δύση. Παρόλο που βασίζονται στο έργο του Τρότσκι, του ηγέτη που συνέβαλε όσο κανένας στην κριτική του Σταλινισμού από τα αριστερά και στην κατανόησή του, κάνουν δυο βασικά λάθη: το πρώτο είναι ότι μένουν στην ανάλυση της Σταλινικής Ρωσίας από το Τρότσκι σαν «εκφυλισμένο εργατικό κράτος», χρησιμοποιώντας στοιχεία από έργα του που προς το τέλος της ζωής του έδειξε να αναθεωρεί. Δε λαμβάνουν υπόψη τους για παράδειγμα το τελευταίο του βιβλίο («Στάλιν», 1940), στο οποίο παρουσιάζει τη διαμάχη μεταξύ κουλάκων και γραφειοκρατίας σαν πάλη για το υπερπροϊόν, ένα από τα στοιχεία που δείχνουν τη μετατόπισή του από την παλιά ανάλυση του εργατικού εκφυλισμένου κράτους σε μια νέα ανάλυση που αναζητά κοινά στοιχεία με τον καπιταλισμό (βέβαια δεν πρόλαβε ολοκληρώσει τη ρήξη με το παρελθόν με μια νέα τεκμηριωμένη θεωρία). Το δεύτερο είναι ότι δε λαμβάνουν υπόψη τους τα νέα δεδομένα που προέκυψαν μετά τον Β' ΠΠ, δεδομένα που δεν είχε στα χέρια του ο Τρότσκι (που δολοφονήθηκε από σταλινικό πράκτορα το 1940) αλλά ανατρέπουν τις όποιες αμφιβολίες είχε ο ίδιος για το αν η ΕΣΣΔ είναι καπιταλιστική. Για παράδειγμα ο Τρότσκι είχε διατυπώσει την άποψη ότι αν η ΕΣΣΔ είναι πράγματι εργατικό εκφυλισμένο κράτος, στον πόλεμο η σταλινική γραφειοκρατία θα καταρρεύσει. Αντίθετα, η σταλινική γραφειοκρατία όχι μόνο θριάμβευσε κι εδραιώθηκε, όχι μόνο έβγαλε τη Ρωσία από τον πόλεμο δεύτερη οικονομική και στρατιωτική-πυρηνική υπερδύναμη, αλλά και με μια τεράστια σφαίρα επιρροής, το «Ανατολικό Μπλοκ», στις χώρες του οποίου διόρισε κυβερνήσεις από τα πάνω και δημιούργησε κράτη- πιστά αντίγραφα της Ρωσίας, που τα βάφτισε «κομμουνιστικά»!

Όλες αυτές οι αναλύσεις της Αριστεράς είχαν κι έχουν δυο βασικά μειονεκτήματα:

Α) Από άποψη οικονομικής και πολιτικής ανάλυσης, δεν εξηγούν πειστικά την οικονομική ανάπτυξη, την κρίση και την πτώση της

Σοβιετικής Ένωσης. Ακολουθούν μια ανάλυση που στέκεται στα πρόσωπα και στις προσωπικότητες, στη συνομωσιολογία («διάβρωση του καθεστώτος από πράκτορες της CIA» κλπ), σε «λάθη» και κακούς χειρισμούς κ.ο.κ.

Β) Από άποψη οράματος, θελκτικού για τους σημερινούς αγωνιστές και αγωνίστριες που δίνουν μάχες ενάντια στη βαρβαρότητα, κάνουν ένα βασικό λάθος: ταυτίζουν στην ΕΣΣΔ τις σχέσεις παραγωγής με τη μορφή της, κι έτσι ταυτίζουν το σοσιαλισμό με το ότι «δεν υπάρχει ιδιωτικός τομέας, όλα είναι κρατικά» κλπ, ανεξαρτήτως αν οι Ρώσοι εργάτ(ρι)ες ζούσανε μέσα στη φτώχεια, την καταπίεση και την τρομοκρατία, ανεξαρτήτως αν δεν ελέγχανε ούτε στο ελάχιστο την παραγωγή. Έτσι η Αριστερά αδυνατούσε και αδυνατεί να παρουσιάσει επαρκώς τον σοσιαλισμό σαν απελευθερωτικό όραμα για την ανθρωπότητα: Τι σχέση έχουν η δουλειά με το κομμάτι, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και καταναγκαστικής εργασίας, οι μαζικές εκκαθαρίσεις, η απαγόρευση των απεργιών και η καταδίωξη κάθε διαφορετικής άποψης, οι εισβολή των ρώσικων τανκς σε άλλες χώρες με το σοσιαλισμό; Πώς είναι δυνατόν να θεωρούνται τα ανατολικά κράτη σοσιαλιστικά χωρίς να έχει γίνει σε αυτά εργατική επανάσταση; Πώς είναι ένα κράτος εργατικό, όταν κουμάντο κάνουν στα εργοστάσια οι διευθυντές και η μυστική αστυνομία; Τι σχέση έχουν όλα αυτά με τη μαρξιστική «υπόσχεση» για μια ιδανική αταξική κοινωνία, χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση ανθρώπου από άνθρωπο;

Όσο σημαντική προϋπόθεση είναι για την Αριστερά σήμερα, για να κερδίζει κόσμο στις γραμμές της για την ανατροπή του συστήματος και την πάλη για μια άλλη κοινωνία, να είναι μαχητική με πρωτοβουλίες ενάντια στα αφεντικά και το κράτος, άλλο τόσο σημαντικό είναι να έχει ένα όραμα που να πείθει τους καταπιεσμένους ότι αξίζει να παλέψουν γι αυτό με όλες τους τις δυνάμεις. Γι αυτό πρέπει να απορρίψουμε το μοντέλο της ΕΣΣΔ, αφού εξηγήσουμε τη γέννηση, τη λειτουργία του και την κατάρρευσή του, και να αποκαταστήσουμε το σοσιαλισμό σαν την αυτό-οργάνωση των μαζών, τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή,

την εργασία και την ανταπόδοση στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του και τις δυνατότητές του, μια ελεύθερη κοινωνία βασισμένη στην ενεργητική αλληλεγγύη των απλών ανθρώπων.

Η ανάλυση του Τόνι Κλιφ για τα σοβιετικά καθεστώτα «πατάει» πάνω στο έργο του Τρότσκι και την αναλύσή του για την ΕΣΣΔ ως «εκφυλισμένο εργατικό κράτος», αλλά διαφοροποιείται σημαντικά, καταλήγοντας ότι η ΕΣΣΔ αποτελεί καθεστώς κρατικού καπιταλισμού. Κατά τη γνώμη μου αυτή η ανάλυση είναι η πιο πειστική και η πιο ικανή να ξεθάψει το σοσιαλισμό κάτω από τους τόνους λάσπης του καπιταλισμού και του σταλινισμού. Πρωτοδιατυπώθηκε το 1947 (στο απόγειο του Στάλιν), επιβεβαιώθηκε πολλές φορές μέσα από την ιστορία της ΕΣΣΔ μέχρι την κατάρρευσή της, και συνοδεύεται από εκτεταμένη εκτεταμένη τεκμηρίωση με εκατοντάδες παραπομπές και πηγές.

Αν θέλουμε να ανατρέψουμε ένα σύστημα, πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας και μια ελκυστική εναλλακτική λύση, για να απαντάμε στην ερώτηση «τι προτείνετε;» που μας απευθύνουν οι καπιταλιστές. Ένα όραμα για το οποίο θα εμπνεόμαστε και θα εμπνέουμε. Το ίδιο ερώτημα μας απευθύνουν και οι ρεφορμιστές, παρά τις αλλεπάλληλες ήττες, προδοσίες και την αποδεδειγμένη ξανά και ξανά χρεοκοπία της στρατηγικής τους. Όταν κάνουμε κριτική στον «αριστερό» (κεντροαριστερό στην πραγματικότητα) κυβερνητισμό, όταν κάνουμε κριτικές στις ροζ κυβερνήσεις της Λ.Αμερικής, όταν λίγα χρόνια πριν απέναντι στην ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ υπερασπιζόμασταν τη σύγκρουση με το ντόπιο και διεθνές κεφάλαιο, όταν κάνουμε λόγο για την ανάγκη απαλλοτρίωσης των καπιταλιστών (αντί για την ταξική συνεργασία) και της διάλυσης του αστικού κράτους (αντί για τη χρησιμοποίησή του), μια συχνή απάντηση είναι «και τι θέλετε, να γίνουμε Ρωσία; Ο πραγματικός σοσιαλισμός είναι δημοκρατικός» κλπ. Όντως, ο πραγματικός σοσιαλισμός είναι δημοκρατικός, και ο πρώτος καιρός στην επαναστατημένη Ρωσία πρόσφερε μακράν ό,τι δημοκρατικότερο έχει κατακτήσει ποτέ η ανθρωπότητα, και μάλιστα σε καιρό αντεπανάστασης και πολέμου. Ο πραγματικός σοσιαλισμός δεν έχει καμία σχέση με τον καπιταλισμό και τις προσπάθειες

«εκδημοκρατισμού» του και «ομαλής μετάβασης στον σοσιαλισμό» που υποστηρίζουν (όσοι ακόμα υποστηρίζουν) σοσιαλδημοκράτες κι ευρωκομμουνιστές. Τα αποτελέσματα αυτού του δρόμου τα είδαμε στη Λ.Αμερική αλλά και στην Ελλάδα πρόσφατα. Αλλά αν θέλουμε να είμαστε πειστικοί και να διεκδικήσουμε τη μάχη του συσχετισμού απέναντι στους ρεφορμιστές, πρέπει καταρχάς να παραδεχτούμε ότι η σταλινική Ρωσία δεν έχει καμία σχέση με τον σοσιαλισμό, ότι η ΕΣΣΔ ήταν η απόλυτη άρνηση του σοσιαλισμού και το αντίθετό του.

1) Ποιος ήλεγχε την παραγωγή στη Ρωσία;

Στον σοσιαλισμό η απάντηση είναι εύκολη: οι εργάτ(ρι)ες. Ο εργατικός έλεγχος προϋποθέτει μια επαναστατημένη εργατική τάξη, ενεργή και συλλογική, με συνείδηση του εαυτού της και της δύναμής της, με συμμετοχή στις συνελεύσεις των εργατικών συμβουλίων (σοβιέτ), με διεθνιστικό προσανατολισμό.

Την περίοδο 1917-1919 στη Ρωσία υπεύθυνη για τις αποφάσεις σε κάθε εργοστάσιο ήταν μια τριμελής επιτροπή, η Τρόικα: 1 εκπρόσωπος των σοβιέτ, 1 εκπρόσωπος των μπολσεβίκων, 1 διευθυντής-ο «τεχνοκράτης» θα λέγαμε σήμερα. Ο εργατικός έλεγχος ήταν υπαρκτός και γι αυτό ο αποφασιστικός παράγοντας, κι οι αποφάσεις «έγερναν» προς την πλευρά των εργαζομένων.

Ωστόσο σταδιακά ο εργατικός έλεγχος ατόνησε. Όχι βέβαια λόγω της «φύσης του ανθρώπου» ούτε λόγω των «ύπουλων εξουσιαστών-μπολσεβίκων». Το 1918-1921, η Ρωσία βίωσε την προσπάθεια αντεπανάστασης από τους αστούς και τους τσαρικούς, με τη βοήθεια της εισβολής στρατών από 14 δυτικές χώρες. Η παραγωγή κι οι υποδομές της καταστράφηκαν. Τα πρωτοπόρα κομμάτια των εργατών σκοτώθηκαν στον πόλεμο. Οι εργάτ(ρι)ες είχαν διπλή αποστολή: να παράγουν και να πολεμήσουν. Μ' αυτά και μ' αυτά, η παραγωγή έπεσε σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από τα προπολεμικά. Οι άνθρωποι της πόλης απελπισμένοι επέστρεφαν στην ύπαιθρο. Η συλλογικότητα αποσαθρώθηκε, η συλλογική αυτοπεποίθηση κι η

πίστη στη δύναμη της επανάστασης κλονίστηκαν από τη στιγμή που έχαναν οι επαναστάσεις στις γύρω χώρες, και κυρίως στη Γερμανία. Έτσι η βοήθεια από το εξωτερικό, η εξάπλωση της νικηφόρας επανάστασης που προσδοκούσαν οι επαναστάτες, δεν ήρθε ποτέ.

Τελικά το 1928, με την εκκίνηση των Πεντάχρονων Πλάνων του Στάλιν, η Τρόικα παραμερίστηκε από τον Διευθυντή, γιατί, σύμφωνα με το σταλινικό επιτελείο, σε μια... σοσιαλιστική κοινωνία αυτός είναι ο μόνος που πρέπει να έχει λόγο σε ό,τι αφορά το εργοστάσιο. Η Τρόικα καταργείται το 1937 επίσημα, σαν «κάτι το τελείως απαράδεκτο».

2) Στο σοσιαλισμό οι εργάτες έχουν το δικαίωμα να οργανώνονται και να απεργούν:

Είναι το ελάχιστο που μπορεί να σημαίνει ένα εργατικό κράτος. Τον πρώτο καιρό μετά το 1917, αυτό φυσικά και συνέβαινε. Ακόμα και μετά την υποχώρηση της επανάστασης, σημειώθηκε πλούσια απεργιακή δραστηριότητα, χωρίς ...ποινικοποίηση. Το 1922 192.000 κρατικοί υπάλληλοι πήραν μέρος σε απεργίες, 3.500.000 (πρακτικά όλοι!) σε εργατικές κινητοποιήσεις. Το 1923 1.500.000 πήρε μέρος σε εργατικές κινητοποιήσεις.

Το 1927 το δικαίωμα στην απεργία καταργήθηκε σαν ...εχθρός του σοσιαλισμού. Με τις διατυπώσεις «αντεπαναστατικό σαμποτάζ», «συνειδητή παράλειψη εκτέλεσης καθήκοντος», ο επίδοξος απεργός τιμωρούνταν με φυλάκιση από 1-20 χρόνια ή με τουφεκισμό, και με παράλληλη δήμευση της περιουσίας του.

Από το 1932 έως το 1949, που πέρασε σωρεία αντεργατικών μέτρων, όπως η κατάργηση του 7ώρου, ο Σταχανοβισμός, η κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων και του ρόλου τους στον καθορισμό του μισθού, τα συνδικάτα όχι μόνο δεν οργάνωσαν ούτε μια απεργία, αλλά δεν συνεδρίασαν ούτε μια φορά! Την ίδια περίοδο '32-'49, ήταν εντυπωσιακή η αλλαγή που έγινε στη σύνθεση των «εργατικών» συνδικάτων: Το 1932, το 84,9% των συνδικάτων απαρτιζόταν από εργάτες. Το 1949, το 23,5%

απαρτιζόταν από εργάτες, ενώ το 50% αποτελούνταν από επαγγελματικά στελέχη και τεχνικούς.

3) Στο δρόμο για τον σοσιαλισμό, οι εργάτες προστατεύονται από την απειλή της εξαθλίωσης με τους συλλογικούς τους αγώνες.

Οι καπιταλιστές πάλι προσπαθούν να βάλουν σε ανταγωνισμό τους εργάτες μεταξύ τους, για να διασπάσουν αυτήν την τάση για συλλογικότητα και να θέσουν τον ένα απέναντι στον άλλο. Ένα από τα ισχυρότερα μέσα που διαθέτουν, όταν μπορούν να το εφαρμόσουν, είναι η θέσπιση της δουλειάς με το κομμάτι: εξατομικοποιεί την εργατική τάξη και τη θέτει κάτω από τον έλεγχό τους. Είναι η μέθοδος που χρησιμοποίησε κατά κόρον η ναζιστική Γερμανία. Το 1930 το ποσοστό των εργατών στη Ρωσία που δούλευε με το κομμάτι ήταν 29%. Το 1934 έγινε 75%, το 1944 85% και το 1949 πάνω από 90%, στο όνομα πάντα της... «Σοσιαλιστικής Άμιλλας»! Οι εργάτες που δεν «έπιαναν» μια συγκεκριμένη νόρμα παραγωγής (μια συγκεκριμένη αποδοτικότητα), κι ήταν μεγάλο το ποσοστό αυτό, έπαιρναν κάτω ακόμα και από τον κρατικά καθορισμένο «βασικό» μισθό. Αυτό οδήγησε σε ακραίο ανταγωνισμό τους εργάτες, και σε φαινόμενα όπως αύξηση των εργατικών ατυχημάτων, δολοφονίες σταχανοβιτών, σαμποτάζ των εργατών στα εργοστάσια κλπ.

4)Εργατικά Δικαιώματα;

Στοιχειώδες δημοκρατικό (ούτε καν σοσιαλιστικό) δικαίωμα είναι η ελευθερία μετακίνησης των εργατών. Από το 1932 αυτό στερήθηκε απ' την ρώσικη εργατική τάξη.

Με νόμο το 1932, όποιος απουσίαζε μια μέρα αδικαιολόγητα από τη δουλειά του απολυόταν. Από το 1938, όποιος «τεμπέλιαζε» πάνω από 20 λεπτά απολυόταν. Από το 1940, σε όποιον απουσίαζε 1 μέρα από τη δουλειά επιβαλλόταν 6μηνη καταναγκαστική εργασία και μείωση μισθού έως 25%. Από το 1941, όποιος απουσίαζε χωρίς άδεια από την Πολεμική Βιομηχανία, φυλακιζόταν από 5-8 χρόνια. Από το 1943, στους προϊσταμένους των σιδηροδρόμων δόθηκε το δικαίωμα κράτησης των εργαζομένων-υφισταμένων τους για 20

μέρες χωρίς δίκη και χωρίς δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη.

Το Εργατικό Δίκαιο είχε πλέον μετατραπεί στην ΕΣΣΔ σε μεγάλο βαθμό σε Ποινικό Δίκαιο...

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη φιλοσοφία για να συνειδητοποιήσει κανείς λοιπόν ότι η ΕΣΣΔ δεν έχει οτιδήποτε σοσιαλιστικό και ότι οι εργάτ(ρι)ες της δεν έχουν στα χέρια τους καμία εξουσία.

5) Γυναίκες, ομοφυλόφιλοι, θεσμός οικογένειας.

Το 1922 απαγορευόταν η απασχόληση των γυναικών σε βαριές και ανθυγιεινές εργασίες και στα υπόγεια έργα. Το 1932 τέσσερα κρατικά ιδρύματα καταλήγουν «ομόφωνα» σε μια μελέτη ότι ο γυναικείος οργανισμός δε διατρέχει κίνδυνο από την εργασία στα ορυχεία. Το 1936 το 27,9% της εργατικής τάξης στα ορυχεία, το 19,7% στις οικοδομές και το 24,6% στο μέταλλο στην ΕΣΣΔ έφτασε να είναι γυναίκες.

Σε 2 μόνο ακόμα χώρες δουλεύανε σε τόσο υψηλά ποσοστά γυναίκες στις βαριές δουλειές. Στην Ιαπωνία και την Ινδία, με δύο από τα πιο φρικαλέα αντεργατικά καθεστώτα.

Η ομοφυλοφιλία και η μοιχεία (ξανά)ποινικοποιήθηκαν μετά το 1930. Οι ομοφυλόφιλοι-ες στάλθηκαν στα γκουλάγκ, καθ'ότι «έπασχαν» από «αστική διαστροφή». Το 1936 η έκτρωση ξανάγινε παράνομη και το διαζύγιο ξανάγινε μια δύσκολη δικαστική υπόθεση (ενώ το 1917 είχε μετατραπεί για πρώτη φορά σε απλή πράξη για το ζευγάρι). Πριμοδοτήθηκε οικονομικά η τεκνοποίηση, άρχισε να υμνείται ο γάμος, η οικογένεια κι ο ρόλος της «γυναίκας-μητέρας». Παλινορθωνόταν ξανά λοιπόν η πιο φτηνή εναλλακτική λύση αναπαραγωγής και συντήρησης της εργατικής τάξης, η πυρηνική οικογένεια, η οποία βασιζόταν πάνω στην γυναικεία και τη σεξουαλική καταπίεση.

6) Στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας

«Στην ΕΣΣΔ του Στάλιν δεν υπάρχει ανεργία», λένε οι σταλινικοί, κι έχουν δίκιο. Ισχυρίζονται μάλιστα ότι αυτό

είναι απόδειξη ότι η Ρωσία σίγουρα δεν ήταν καπιταλιστική. Στην ΕΣΣΔ όμως υπήρχαν στρατόπεδα συγκέντρωσης και καταναγκαστικής εργασίας. Κι είχαν ακριβώς τον ίδιο ρόλο να επιτελέσουν με τον «εφεδρικό στρατό των ανέργων» του «κλασικού καπιταλισμού»: να βάλουν τους υπόλοιπους εργά(ρι)ες «στη θέση τους».

Ως το 1928 υπήρχαν 30.000 φυλακισμένοι σε στρατόπεδα, αλλά απαγορευόταν η εργασία, σαν απαράδεκτη σωφρονιστική μέθοδος. Αυτό άλλαξε με την εφαρμογή των Πεντάχρονων Πλάνων. Το 1930 ζούσαν σε στρατόπεδα εργασίας 662.257 άνθρωποι, το 1931 2.000.000, το 1933-35 5.000.000, το 1942 αλλά και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50, υπολογίζεται με στοιχεία και πολλές διαφορετικές μεθόδους ότι ζούσαν 8-15.000.000 άνθρωποι.

7) Στον καπιταλισμό η κατανάλωση υποτάσσεται στη συσσώρευση κι οι εργά(ρι)ες στην παραγωγή.

Το 1928 η παραγωγή στη Ρωσία κατανεμόταν κατά 32,8% για μέσα παραγωγής και κατά 67,2% για καταναλωτικά αγαθά. Το 1942 η αναλογία αντιστράφηκε: 62,2% για μέσα παραγωγής και 37,8% για καταναλωτικά αγαθά. Συνολικά από το 1913 (προπολεμικά!) ως το 1950 (με τη γιγάντια βιομηχανική κι οικονομική ανάπτυξη της ΕΣΣΔ!) η αύξηση της παραγωγής σε είδη όπως λάδι, ζάχαρη, σαπούνι, μαλλί, βαμβάκι ήταν ελάχιστη, μηδαμινή, ή βρέθηκε ακόμα και σε ... πτώση. Από το 1928 ως το 1937 το πάγιο κεφάλαιο της ρώσικης βιομηχανίας εξαπλασιάστηκε, αλλά η μέση κατανάλωση γάλατος έπεσε κατά 33% περίπου και του κρέατος κατά 50% κατά άτομο. Οι φόροι επιβάλλονταν κυρίως στα μέσα κατανάλωσης, ενώ επιδοτήσεις παρέχονταν αποκλειστικά για τα μέσα παραγωγής. Οι φόροι αποτελούσαν τα 2/3 της τιμής των καταναλωτικών αγαθών.

Ο Φόρος Κύκλου Εργασιών ήταν κάτι αντίστοιχο με τον «δικό μας» ΦΠΑ. Από το 1930 αποτελούσε την κύρια πηγή εσόδων του ρώσικου κράτους, κι επιβάρυνε αποκλειστικά τον καταναλωτή. Το 1939 το 90% του ΦΚΕ προερχόταν από είδη διατροφής και κατανάλωσης. Επιβάρυνε κυρίως τα είδη πρώτης ανάγκης, όπου έφτανε στο 70-90% (σιτάρι, αλάτι, ζάχαρη) κι οδηγούσε μέχρι και σε

δεκαπλασιασμό της τιμής του προϊόντος, ενώ ήταν μικρός στα είδη πολυτελείας (αυτοκίνητα 2%). Αυτά τα νούμερα φυσικά δεν έχουν καμία σχέση με το πρόγραμμα των Μπολσεβίκων το 1917 που μιλούσαν για κατάργηση των έμμεσων φόρων και για κλιμακωτή άμεση φορολογία στα εισοδήματα και τις κληρονομίες. Δεν έχει όμως καμία σχέση και με τη δική «μας» αστική δημοκρατία!

8)Συσσώρευση κεφαλαίου και φτώχειας

Το 1928, παρά το πισωγύρισμα της επανάστασης και τη γραφειοκρατικοποίηση του καθεστώτος, οι μισθοί των Ρώσων εργατών παρέμεναν 15,6% πάνω σε σχέση με την προπολεμική περίοδο, ενώ οι ώρες εργασίας ήταν μειωμένες κατά 22,3%.Το διάστημα μεταξύ 1928 και 1936 η παραγωγικότητα των εργατών τριπλασιάστηκε ενώ ο μισθός τους έπεσε κατά 50%.Στη Μόσχα το 1912 αναλογούσαν 7,2 τ.μ. στέγασης κατά κεφαλή, το 1939 4,2 τ.μ., το 1950 3,65 τ.μ. κατά άτομο.Το 1935 το 54,7% των σπιτιών δεν είχε κεντρική θέρμανση. Το 1939 το 82,5%! Το 1939 το 60,5% των σπιτιών είχε ύδρευση και το 43,5% αποχέτευση. Στα μέσα της δεκαετίας του '40 τα αντίστοιχα ποσοστά πέφτουν σε περίπου 20% και 5,8%.

Η αύξηση του βιοτικού επιπέδου των εργατών αποτελεί βασικό κριτήριο για την σοσιαλιστική ανάπτυξη. Το 1950 (μετά από 33 χρόνια «σοσιαλισμού», σύμφωνα με τους σταλινικούς) η παραγωγικότητα του Ρώσου εργάτη αντιστοιχούσε στα 4/5 του Εγγλέζου συναδέλφου, ενώ η αγοραστική του δύναμη στο 1/3-1/4 αυτού. Ποια ήταν «πιο καπιταλιστική» χώρα, η Αγγλία ή η Ρωσία;

9)Η βιομηχανία υποτάσσεται στις πολεμικές ανάγκες.

Το 1938 οι εξοπλισμοί απορροφούσαν το 94,3% του σιδήρου και του ατσαλιού.

Οι φόροι των καταναλωτικών αγαθών χρησιμοποιούνταν κυρίως για να επιδοτούν την παραγωγή όπλων, μειώνοντας την αξία τους στο 1/3 του κόστους παραγωγής τους.

10) Η απαλλοτρίωση της αγροτιάς.

Πόσο σοσιαλιστική ήταν η πολυδιαφημισμένη κολεκτιβοποίηση (που αποδεικνύει σύμφωνα με τους σταλινικούς τη σοσιαλιστική πολιτική της ΕΣΣΔ); Το 1935 η Σταλινική Κυβέρνηση υποχρεώνει τα κολχόζ να της πουλάνε τη βρώμη 4-6 καπίκια το κιλό, για να την πουλάει με τη σειρά της στη λιανική 55-100 καπίκια το κιλό. Αντίστοιχα τη σίκαλη 4,6-6,9 για να την πουλάει 60-100 καπίκια/κιλό. Το 1946 πληρώνει τους παραγωγούς 10 καπίκια το κιλό σιτάρι, και το πουλάει 100 φορές πάνω. **Μήπως αυτό μας θυμίζει κάτι από τη θεωρία της αξίας και την έννοια της υπεραξίας;**

Την εποχή των τσάρων το ωράριο του αγρότη ήταν 14 ώρες τη μέρα. Την εποχή του Στάλιν, το 1945 ο αγρότης των κολχόζ δούλευε 15 ώρες. Μεταξύ 1932 και 1938 διπλασιάστηκε ο αριθμός των TRUDODNI (ρώσικη αφηρημένη μονάδα μέτρησης εργασίας στα Κολχόζ) για κάθε αγροτικό νοικοκυριό.

Η βίαιη κολεκτιβοποίηση λοιπόν δεν έγινε για το «βάθεμα του σοσιαλισμού», αλλά είχε τους εξής στόχους: α) απαλλοτρίωση της αγροτιάς από τα μέσα παραγωγής της, για τις ανάγκες της βιομηχανίας και για λογαριασμό της σταλινικής γραφειοκρατίας, β) την προλεταριοποίηση ενός τμήματος αγροτών για τη βιομηχανία στις πόλεις και γ) τη μετατροπή των υπολοίπων εργάτες γης, που καρπώνονταν όμως από την εργασία τους λιγότερα από τους δουλοπάροικους του τσάρου!

11) Η ιδιοκτησία πάνω από τις ζωές των ανθρώπων.

Οι ποινές για κλοπές, ακόμα και για μικροκλοπές, που σχετίζονταν με την κρατική ιδιοκτησία, τιμωρούνταν με τουφεκισμό ή φυλάκιση με πάνω από 10 χρόνια και δήμευση περιουσιών. Τέτοιες ποινές επιβλήθηκαν σε πεινασμένους που τόλμησαν να κλέψουν ψωμί ή ψάρια. Η ποινή για φόνο στην ΕΣΣΔ ήταν 1-10 χρόνια και για απαγωγή παιδιού 3 χρόνια!

12) Η αλλαγή στις σχέσεις διανομής

Προπολεμικά ο εργάτης έπαιρνε κατά μέσο όρο το 1/20 του μισθού του «ειδικού»-τεχνικού. Το 1918, μετά την επανάσταση αυτή η αναλογία έγινε 1/5. Το 1926 ο διευθυντής έπαιρνε περίπου τριπλάσιο μισθό από τον εργάτη. Το 1928 οι τεχνικοί αποτελούσαν μόνο το 2,27% των εργαζομένων στη βιομηχανία.

Το 1929, με την εγκαινίαση των Πεντάχρονων Πλάνων, ο Στάλιν αποκήρυξε την *Uranil'kona* (τάση προς τον εξισωτισμό των μισθών) ως απαράδεκτη για το σοσιαλισμό! Από τότε και πέρα απελευθερώθηκαν οι ανισότητες. Το 1937 ο εργάτης έπαιρνε μισθό 100-200 ρούβλια, ενώ ο διευθυντής έπαιρνε 2000 ρούβλια, αλλά είχε πλέον και τα ... «εξτρά» του: και πριμ παραγωγικότητας έως 70% του μισθού, και 4% επί του προγραμματισμένου κέρδους, και 50% επί του παραπανίσιου κέρδους, και ένα μεγάλο ποσοστό από την επιχορήγηση που προοριζόταν για το εργοστάσιο (!), ενώ μπορούσε επιπλέον να τιμηθεί και με βραβείο Στάλιν (100-300.000 ρούβλια)!

Κάθε εκπρόσωπος στο Ανώτατο Σοβιέτ έπαιρνε 12.000 ρούβλια το χρόνο και «μπόνους» 150 ρούβλια για κάθε μέρα συνεδρίασης. Ο πρόεδρος του Ανώτατου Σοβιέτ κι οι αναπληρωτές του έπαιρναν 150.000 ρούβλια τον χρόνο. Ένας φαντάρος κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ έπαιρνε 10 ρούβλια το μήνα σε καιρό πολέμου, ενώ ένας συνταγματάρχης 2.400 ρούβλια το μήνα(στις ΗΠΑ η ανισότητα ήταν πολύ μικρότερη!).

Στη Ρωσία του 1918 όλες οι περιουσίες άνω των 10.000 ρουβλιών δημεύονταν. Το 1929 μπήκε φόρος κληρονομιών (αντί για δήμευση) ακόμα και σε εισοδήματα άνω των 500.000 ρουβλιών ενώ αυτός ο φόρος το 1948 δεν ξεπερνούσε το 10%. Στη φορολογική κατάσταση του 1940 αναφέρονταν εισοδήματα από 1500 έως 300.000 ρούβλια. Ο Σοβιετικός εκατομμυριούχος έπαιρνε 50.000 ρούβλια μόνο από τους τόκους για κάθε εκατομμύριο.

Κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ, «φίλοι της Σοβιετικής Ένωσης» έδωσαν δάνειο στο ρώσικο κράτος πάνω από 1 εκατομμύριο ρούβλια.

Οι συντάξεις ακολουθούσαν παρόμοια (ταξική) κατανομή με τους μισθούς. Προσθέστε και τους απίστευτα άδικο κατανεμημένους έμμεσους φόρους για να έχετε ολοκληρωμένη εικόνα. Είπατε κάτι για ταξικές ανισότητες;

Όσον αφορά την εκπαίδευση, το 1939-40, τα μισά παιδιά περίπου σταμάτησαν στο Δημοτικό, ενώ σε ανώτερη ή ανώτατη σχολή πέρασε μόνο το 1/14 των μαθητών δημοτικού. Πολλά παιδιά εγκατέλειπαν το σχολείο πρόωρα, κι αυτό γιατί αναγκάζονταν να δουλέψουν, εφόσον οι γονείς τους δεν μπορούσαν να τα συντηρήσουν. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι περισσότεροι εγκατέλειπαν και δεν αποφοιτούσαν. Το 1938 στα ΑΕΙ το 42,3% των φοιτητών ανήκε στα παιδιά της γραφειοκρατίας κι όχι των εργατ(ρι)ών. Το 1940 θεσπίστηκαν δίδακτρα σε Γυμνάσια, σχολές κι ΑΕΙ, εξαιτίας των οποίων 20% των μαθητών αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Γυμνάσιο. Επρόκειτο για μια Παιδεία με υψηλούς ταξικούς φραγμούς.

13) Την εικόνα του «σοσιαλισμού» στη Ρωσία συμπληρώνει η γραφειοκρατική κακοδιαχείριση.

Η σταλινική οικονομία ήταν «σχεδιασμένη» μόνο όσον αφορούσε την κεντρική διεύθυνση. Αλλά αν «σχεδιασμένη» εννοούμε μια αρμονική οικονομία που βασιζόταν στην πρόβλεψη, η ρώσικη οικονομία κάθε άλλο παρά μόνο σχεδιασμένη δεν ήταν. Τις περισσότερες φορές τα πλάνα κι οι νόρμες παραγωγής υπολείπονταν ή υπερκαλύπτονταν κατά πολύ. Ο πληθωρισμός από το 1929 ως το 1949 ανέβηκε «απρόβλεπτα» 1500%. Ενώ «προβλέφθηκε» άνοδος του βιοτικού επιπέδου των εργατών, όχι μόνο έπεσε, αλλά δεν προβλέφθηκε ούτε ο τρομερός λιμός του 1932-33. Μεγάλα εργοστάσια δε λειτουργούσαν από έλλειψη συνεννόησης με μικρότερα εργοστάσια, εργοστάσια που παρήγαγαν το ίδιο προϊόν είχαν διαφορές στα έξοδα παραγωγής. Αυτή η κακοδιαχείριση αναπτύχθηκε στην εξής βάση:

α) ο φόβος για τους ανωτέρους στην ιεραρχία, που έκοβε οποιοδήποτε πνεύμα πρωτοβουλίας, ανάγκαζε τους γραφειοκράτες να μεταθέτουν ευθύνες και να αποκρύπτουν στοιχεία.

β)πάνω σε αυτήν τη βάση άνθισε ένα ενδιαμέσο στρώμα μεσαζόντων, μαυραγοριτών και ανθρώπων που λειτουργούσαν σαν «μέσο» για οποιαδήποτε δουλειά μεταξύ εργοστασίων, πχ προμήθειες,

γ)αυτός ο φόβος, η καχυποψία και το κυνήγι της εύνοιας των ανωτέρων κλιμακίων της γραφειοκρατίας οδηγούσε σε συνεχείς ανταγωνισμούς και συγκρούσεις μεταξύ Υπουργείων και Επιχειρήσεων. Το 1938 καταγράφηκαν εκδικασμένες 330.000 τέτοιες συγκρούσεις.

δ)Αυτά τα φαινόμενα, όπως και η δράση των ανθρώπων από τα κάτω, οδηγούσαν συχνά την κεντρική Κυβέρνηση σε αυθαίρετες αλλαγές αποφάσεων, σε παράλογα υψηλούς στόχους, που οδηγούσαν στο αντίθετο αποτέλεσμα (πχ φθορά μηχανημάτων, σπατάλη εργατικού δυναμικού)ή σε αυστηρότερες κυρώσεις (κάποιο στέλεχος της κυβέρνησης δήλωσε ότι είναι αδύνατο να παραχθούν 60 εκατομμύρια πούτια βαμβάκι το 1931.Τιμωρήθηκε με δέκα χρόνια φυλάκιση! Το 1935 ο Στάλιν θα το θεωρούσε ...θαύμα αν παράγονταν 32 εκ. πούτια!). Αυτές οι κεντρικές πρωτοβουλίες με τη σειρά τους οδηγούσαν σε περαιτέρω κακοδιαχείριση από τους μεσαίους γραφειοκράτες, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο. Τελικά, αντί να μιλάμε για «σχεδιασμένη οικονομία», θα ήταν πιο εύστοχο να μιλάμε για γραφειοκρατικά κατευθυνόμενη οικονομία.

Τα παραπάνω φαινόμενα αποτελούν κλασικές συνέπειες των νόμων (οι νεοφιλελεύθεροι τις λένε «στρεβλώσεις») της «ελεύθερης αγοράς», που λογικό ήταν να αποτυπώνονται και στην, καθόλου σοσιαλιστική, κρατικοκαπιταλιστική οικονομία.

Συμπέρασμα: Η ρώσικη βιομηχανία και οικονομία έκαναν άλματα μέσα στη σταλινική περίοδο. Ωστόσο αυτόν τον ρόλο ιστορικά τον επωμίζεται η αστική τάξη. Από σοσιαλιστική σκοπιά το κριτήριο δεν είναι η αύξηση της παραγωγής, αλλά οι κοινωνικές σχέσεις που δημιουργούν την αυξημένη παραγωγή. Βελτιώνουν οι σχέσεις αυτές το βιοτικό και το πολιτικό επίπεδο του εργάτη και της εργάτριας και την εργατική δημοκρατία, μειώνουν τις ανισότητες

και την κρατική καταπίεση; Είναι η βιομηχανική ανάπτυξη σχεδιασμένη, κι αν ναι, από ποιους, για το συμφέρον ποιων; Στη σταλινική Ρωσία την εξουσία είχε μια γραφειοκρατία, που επιτελούσε τον ιστορικό ρόλο της αστικής τάξης και το καθεστώς της μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατικοκαπιταλιστικό, όχι σοσιαλιστικό. Η συσσώρευση κεφαλαίου, η ανάπτυξη βιομηχανίας, η παραγωγή μέσων παραγωγής εκτινάχθηκαν. Αντίθετα οι εργάτ(ρι)ες αλλά κι η αγροτιά όχι μόνο δεν απελευθερώθηκαν, αλλά ούτε καν βελτίωσαν τις συνθήκες ζωής τους για το διάστημα που συζητάμε (μέχρι το 1950), αντίθετα βάθυναν τις συνθήκες υποδούλωσης κι υπερεκμετάλλευσής τους υπό το καθεστώς και την ανάγκη καπιταλιστικής συσσώρευσης, επιστρέφοντας στα επίπεδα της τσαρικής Ρωσίας.

(Διαβάστε: Κρατικός Καπιταλισμός στη Ρωσία, του Τόνι Κλιφ)